

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Кафедра психології та педагогіки

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Психологія толерантності

Освітньо-професійна програма Психологія

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Подкоритова Лариса Олександрівна
Профайл викладача	Подкоритова Лариса Олександрівна – Кафедра психології та педагогіки (khmnu.edu.ua)
E-mail викладача(ів)	podkorytovaL@khmnu.edu.ua
Контактний телефон	+38(050) 5286419; +38 (068)2075719
Сторінка дисципліни в ІСУ	Толерант (khnu.km.ua)
Консультації	Очні: згідно розкладу; он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота здобувача	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проєкт	Курсова робота	Залік	Іспит
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
О	Д	1	1	5	150	51	34		17		99			+	
О	З	1	1	5	150	16	8		8		134			+	

Анотація дисципліни

«Психологія толерантності» є дисципліною професійної підготовки, важливою для здобувачів спеціальності 053 Психологія, оскільки толерантність є і професійно важливою якістю психолога, і сучасною гуманістичною європейською цінністю. Толерантність є основою для ефективної професійної взаємодії, базуючись на безумовному прийнятті людини, та психологічною передумовою миру. Освітній компонент надає відомості про специфіку толерантності та знайомить зі способами її розвитку. Вивчення «Психології толерантності» сприяє розвитку терпимості, рефлексивності, критичності та самостійності мислення, спонукає до загального розвитку людини, допомагає краще розуміти інших людей та вибудовувати ефективну міжособистісну взаємодію.

Пререквізити: вихідна.

Кореквізити: Кар'єрний коучинг, Психологічна допомога в соціальній сфері, Кризове сімейне консультування, Соціально-психологічний супровід осіб у складних життєвих обставинах, Переддипломна практика, Атестаційний екзамен, Кваліфікаційна робота.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами психології толерантності та розвинути толерантність як важливу професійну якість.

Завдання дисципліни: надати здобувачам знання про зміст і види толерантності, а також навчити розробляти та проводити заняття з розвитку толерантності в інших людей.

Очікувані результати навчання

Здобувач вищої освіти, який успішно завершив вивчення дисципліни, має бути здатним: робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій; розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість; розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість; вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності; визначати напрями соціально-психологічного супроводу осіб в складних життєвих обставинах, розробляти та впроваджувати програми реабілітації та реадaptaції учасників бойових дій та їх сімей; вміти застосовувати інноваційні психологічні технології при роботі з вразливими категоріями населення;

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота здобувача		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Вступ до психології толерантності	Дослідження індивідуального розуміння толерантності.	Самостійно опрацювати провідні поняття дисципліни	6	[1; 3, с. 12-47]
2	Історико-методологічні основи психології толерантності	Визначення структури тренінгу толерантності	Підготувати лекцію-презентацію з психології толерантності: дібрати теоретичний матеріал	6	[1; 3, с. 12-47]
3	Виховання і розвиток толерантності	Толерантність до чоловіків і жінок	Підготувати практичний елемент до лекції з психології толерантності.	6	[5, с. 144–168]
4	Гендерна ідентичність як основа гендерної толерантності		Оформити лекцію-презентацію з психології толерантності	6	[5, с. 144–168]
5	Пояснення існування статей і відмінностей між ними	Толерантність до ЛГБТ+	Пройти тестовий контроль за темою 1.	5	[1; 3, с. 12-47; 5, с. 144–168]
6	Гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці		Розробити тренінг толерантності: дібрати матеріал	6	[5, с. 127-142]
7	Толерантне ставлення до ЛГБТ спільноти	Толерантність до представників різних національностей	Розробити тренінг толерантності: структурувати матеріал	6	[5, с. 127-142]
8	Поняття про етнічну толерантність		Розробити тренінг толерантності: оформити тренінг	6	[3; 4, с. 26-60]
9	Національні характери	Толерантність до осіб з особливими потребами	Пройти тестовий контроль за темою 2.	5	[3; 4, с. 26-60]
10	Толерантне ставлення до осіб з особливими потребами		Самостійно опрацювати провідні поняття теми «Етнічна толерантність»	6	[3; 4, с. 26-60]
11	Толерантне ставлення до людей похилого віку	Толерантність до вимушених переселенців	Знайти матеріали (вправи, рекомендації) для практичної психологічної роботи з людьми з особливими потребами	6	[3; 4, с. 26-60]
12	Толерантне ставлення до людей з психотравмою і ПТСР		Знайти матеріали (вправи, рекомендації) для практичної психологічної роботи з людьми з людьми похилого віку	6	[3; 4, с. 26-60]
13	Толерантне ставлення до вимушених переселенців	Толерантність до осіб з ПТСР	Знайти матеріали (вправи, рекомендації) для практичної психологічної роботи з людьми з психотравмою і ПТСР	6	[3; 4, с. 26-60]
14	Толерантне ставлення до людей з різними типами темпераменту		Знайти матеріали (вправи, рекомендації) для практичної психологічної	6	[3; 4, с. 26-60]

			роботи з вимушеними переселенцями		
15	Толерантне ставлення до людей з різними типами характеру	Толерантність до осіб з різними темпераментами та характерами	Знайти матеріали (вправи, рекомендації) для практичної психологічної роботи з особами з різними індивідуально-типологічними особливостями	6	[5, с. 30–41, 53–125, 169–196]
16	Толерантне ставлення до людей з різними типами мислення і сприйняття		Самостійно опрацювати провідні поняття теми «Толерантність до осіб з різними індивідуально-типологічними особливостями»	6	[5, с. 30-41, 53-125, 169-196]
17	Толерантне ставлення до людей з урахуванням особливостей їх Я-концепції	Толерантність до осіб з різною самооцінкою.	Пройти тестовий контроль за темою 5.	5	[5, с. 30-41, 53-125, 169-196]

Примітки: лекції проводяться раз на два тижні – дві години, практичні заняття – раз на два тижні по чотири години; ТК – тестовий контроль.

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Здобувач зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка. Здобувач має здати визначені точки контролю у встановлені викладачем терміни, але не пізніше, ніж до початку чергової атестації. До практичних занять здобувач має підготуватися відповідно до наданих завдань і проявляти активність. Набутті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ <http://surl.li/codwt>. Виконуючи самостійну роботу з дисципліни здобувач має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату він отримує незадовільну оцінку і має виконати роботу за новою темою.

Критерії оцінювання результатів навчання

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт. Встановлюється обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати здобувач впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни.

Оцінювання результатів навчання здобувачів денної форми навчання складається з таких елементів: усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання (тренінг толерантності та лекція-презентація).

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання здобувачів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна робота здобувача			Семестровий контроль (залік)
Творче завдання (тренінг толерантності)	Усне опитування		Творче завдання (лекція-презентація)	Тестовий контроль	За рейтингом
	1	2			
ВК*:	0,25	0,25	0,25	0,25	0

Примітки: * ВК – ваговий коефіцієнт.

Оцінювання результатів навчання здобувачів заочної форми навчання складається з таких елементів: контрольна робота, усне опитування, тестовий контроль.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання здобувачів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна робота здобувача	Семестровий контроль (залік)
Усне опитування	Тестовий контроль	Контрольна робота	За рейтингом
ВК:	0,2	0,4	0

Примітка: ВК – ваговий коефіцієнт.

Критерії оцінювання за видами робіт

Протягом вивчення дисципліни «Психологія толерантності» здобувач вищої освіти має виконати низку творчих робіт, частина яких включена в аудиторну роботу (тренінг толерантності), а частина – у самостійну (лекція-презентація).

Під час оцінювання творчих робіт викладач звертає увагу на виконання усіх пунктів змісту завдання та дотримання вимог до оформлення. Деталізовані критерії оцінювання творчих завдань наведені у Модульному середовищі для навчання і методичних вказівках до цього виду робіт.

Усне опитування відбувається у вигляді участі здобувачів вищої освіти у дискусіях під час аудиторних занять. Під час оцінювання викладач звертає увагу на активність здобувачів вищої освіти та обґрунтованість умовиводів.

Тестовий контроль відбувається у Модульному середовищі для навчання ХНУ. Здобувач може пройти тест письмово за умови здачі заборгованості або відсутності технічних можливостей для комп'ютеризованого проходження тесту. На тестування відводиться 15 хвилин. Правильні відповіді здобувач записує у талоні відповідей. Для кожної теми, що виноситься на тестовий контроль, розроблений окремий тестовий блок, що містить 10 завдань. Вірна відповідь за кожне завдання в один бал. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці за інституційною шкалою, що виставляється здобувачу, наведена у таблиці:

Сума балів за тестові завдання	0–4	5–6	7–8	9–10
Оцінка за інституційною шкалою	2	3	4	5

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Контрольна робота

Контрольна робота здобувачів заочної форми навчання включає теоретичне питання та практичне завдання. Зміст та вимоги до написання та оформлення контрольної роботи подані у методичних вказівках, розміщених у Модульному середовищі для навчання ХНУ.

Критерії оцінювання контрольної роботи здобувачів заочної форми навчання

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
<i>Відмінно</i>	Зміст питань розкрито повно і грамотно, правильно використано понятійний апарат; логічний виклад відповіді державною мовою; проявлено творчий підхід та самостійне мислення. Дотримані всі вимоги оформлення контрольної роботи. При написанні допущено дві-три несуттєві похибки.
<i>Добре</i>	Зміст питань розкрито повно. Показано володіння понятійним апаратом і фаховою термінологією; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі питань можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання тощо. Відповідь будується на основі самостійного мислення. Дотримані не всі вимоги оформлення контрольної роботи. Допущено дві-три несуттєві помилки.
<i>Задовільно</i>	Зміст питань розкрито неповно. Виявлено знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією. Відповідь будується на рівні репродуктивного мислення, слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.
<i>Незадовільно</i>	Зміст питань не розкрито. Виявлено розрізнені, безсистемні знання, допущені суттєві помилки у визначенні понять, перекручено їх зміст, виклад матеріалу хаотичний. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.

Підсумкова оцінка за семестр згідно з національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до Електронного журналу. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна шкала балів	Інституційна оцінка	Інституційна оцінка, критерії оцінювання
A	4,75 – 5,00	5	Зараховано <i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь і навичок. <i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками. <i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками. <i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією. <i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання.
B	4,25 – 4,74	4	
C	3,75 – 4,24	4	
D	3,25 – 3,74	3	
E	3,00 – 3,24	3	

FX	2,00 – 2,99	2	Не зараховано	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни.
F	0,00 – 1,99	2		<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна робота і повторне вивчення дисципліни.

Неформальна освіта

Можливе зарахування таких точок контролю через проходження здобувачами освіти таких навчальних курсів на платформі Prometheus:

1) здобувачі освіти денної форми навчання:

– тестовий контроль за темою 1 «Психологія толерантності у сучасному світі» – курс «Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/about);

– тестовий контроль за темою 2 «Гендерна толерантність» – курси «Я знаю гендер» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UNW+GENDER101+2020_T3/about) або «Жінки та чоловіки: гендер для всіх» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/101/2015_T2/about);

– тестовий контроль за темою 5 «Толерантність до осіб з різними індивідуально-типологічними особливостями» – курси «Освітні інструменти критичного мислення» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3/about) або «Наука повсякденного мислення» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/UOx/THINK101/2016_T2/about).

2) здобувачі освіти заочної форми навчання:

– підсумковий тестовий контроль для студентів заочної форми навчання – курс «Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/about).

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Що таке толерантність?
2. Що таке інтолерантність?
3. Які є форми нетолерантності?
4. Які чинники нетолерантності й толерантності.
5. Опишіть історичні погляди на толерантність як суспільне явище.
6. Визначте підходи щодо сутності феномену толерантності.
7. Чому толерантність – це важлива якість сучасної людини?
8. Які особливості виховання і розвитку толерантності?
9. Що таке стать і гендер?
10. Які аспекти гендерної ідентичності?
11. Розкажіть про розвиток гендерної ідентичності.
12. Визначте біологічні причини гендерних відмінностей.
13. Визначте соціально-психологічні причини гендерних відмінностей.
14. Визначте еволюційні причини гендерних відмінностей
15. Які є гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці?
16. Розкажіть про професійну самореалізацію чоловіків і жінок.
17. Хто такі ЛГБТ?
18. У чому має проявлятися толерантність до ЛГБТ?
19. Що таке етнічна толерантність та інтолерантність?
20. Що таке релігійна та расова інтолерантність?
21. Що таке національний характер?
22. Розкажіть про національні характери окремих народів світу.
23. Розкажіть про національний характер українців.
24. Хто такі особи з особливими потребами?
25. Які правила комунікації із людьми з особливими потребами?
26. Які є видатні люди з особливими потребами?
27. Що таке старість?
28. Які є типи старості?
29. Які психологічні особливості людей похилого віку?
30. У чому полягає толерантне ставлення до людей похилого віку і психологічна допомога їм?
31. Що таке психотравма?
32. Що таке посттравматичні стресові розлади (ПТСР): поняття, причини, ознаки?
33. У чому толерантність і психологічна допомога особам з психотравмою і ПТСР?
34. У чому полягає толерантність до себе як профілактика емоційного вигорання?
35. Хто такі вимушені переселенці?
36. Які проблеми вимушених переселенців?
37. У чому толерантність і психологічна допомога вимушеним переселенцям?
38. Що таке темперамент і які його властивості?

39. Які особливості різних типів темпераменту?
40. Що таке характер і які його властивості?
41. Які психологічні особливості різних типів характеру?
42. Які психологічні особливості право- і лівопівкульних осіб?
43. Які психологічні особливості людей з різним типом сприйняття?
44. Що таке Я-концепція і яка її структура?
45. Які особливості людей з різною самооцінкою та взаємодії з ними?
46. Що таке локус контролю?
47. Які є реакції на ситуацію фрустрації?
48. Що таке психологічне подолання і які його варіації?
49. Які відмінності між людьми з позитивним і негативним мисленням?

Рекомендована література

Основна:

- 1 Декларація принципів терпимості. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503?lang=uk#Text (дата звернення: 01.10.2021).
- 2 Коротюк З. М., Демидась С. Р. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім'ям вимушених переселенців. Тернопіль, 2018. 14 с.
- 3 Павленко В. М., Мельничук М. М. Психологія толерантності особистості (на матеріалі дослідження студентів): монографія. Полтава: ФОП Мирон І. А., 2014. 244 с.
- 4 Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ: ТОВ «Видавництво “Логос”», 2015. 207 с.
- 5 Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія: навч. посіб. Львів: «Новий світ – 2000», 2020. 236 с.

Додаткова:

6. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел., Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2006. 1728 с.
7. Диференційна психологія / за заг. ред. академіка С. Д. Максименка. Підручник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2013. 600 с.
8. Дубчинський В. В., Кусайкіна Н. Д., Цибульник Ю. С. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків : Школа, 2006. 1008 с
9. Залановська Л. І. Аналіз теоретико-методологічних підходів до проблеми толерантності як психологічного феномена. Теорія і практика сучасної психології. 2016. № 2. С. 9–15
10. Кремень В. Г. Консолідація України на основі платформи толерантності. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 1.46. С. 7–11.
11. Лапа В. М. Наукові підходи до визначення поняття «комунікативна толерантність». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»: зб. наук. пр. 2016. № 6. С. 61–65.
12. Лапа В. М. Формування комунікативної толерантності старшокласників у процесі внутрішкільної інтеграції в умовах інклюзивного навчання: Дис.канд.психол.наук – Харків, 2019. 217 с.
13. Латинсько-український та українсько-латинський словник. Київ : Чумацький шлях, 2009. 617 с.
14. Молчанова А. О. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога : посібник. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2013. 188 с.
15. Подкоритова Л. О., Карпова Д. Є., Ігумнова О. Б., Комар Т. В. Диференційна психологія : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2022. 202 с.
16. Подкоритова Л. О. Рефлексія, самопізнання, психологічна самопоміага: тренінги та арт-терапевтичні методики: навч.-метод. посіб. Видання друге, виправлене і доповнене. Хмельницький : Центр інноваційної психології та педагогіки Хмельницького національного університету, 2018. 128 с.
17. Психологічна енциклопедія / упор. О. М. Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.
18. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / Мельник Л. А. та ін. ; за ред. Волинець Л. С. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.
19. Сагановська Т. П. Толерантність як важлива складова частина принципу ненасилля / Т. П. Сагановська // Актуальні проблеми філософії та соціології: Науково-практичний журнал / голов. ред. Д. В. Яковлев; відпов. секретар І. В. Шамша; Міністерство освіти і науки України; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. Вип. 19. С. 95-98.
20. Сучасний словник іншомовних слів. Київ : вид-во «Довіра», 2006. 789 с.